

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

VENEZUELA – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019

I. SAMMANFATTNING

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Venezuela är mycket allvarlig. Regeringen för sedan ett tiotal år en politik som har urholkat det demokratiska systemet och rättsstatens principer, samt allvarligt reducerat det venezolanska folkets möjlighet att åtnjuta de mänskliga rättigheterna. Den negativa utvecklingen har de senaste åren accelererat.

Rättsväsendet är inte självständigt och de instanser som ska värna de mänskliga rättigheterna uppvisar stora brister. FN liksom civilsamhällesorganisationer vittnar om allvarliga kränkningar av befolkningens medborgerliga och politiska rättigheter. De rapporterar om utomrättsliga avrättningar, godtyckliga gripanden, tortyr och repression mot oppositionella samt bristfälliga förhållanden i landets fängelser.

Pressfriheten, yttrandefriheten samt mötes- och föreningsfriheterna är starkt inskränkta. Människorättsförsvarare trakasseras och motarbetas och oberoende journalister och medier förhindras att utföra sitt arbete. Författningen begränsar strejkrätten och systematiska övergrepp av de fackliga rättigheterna förekommer.

2017 tillsattes, parallellt med den demokratiskt valda och oppositionsledda nationalförsamlingen, en regeringskontrollerad lagstiftande församling med uppgift att skriva en ny konstitution. Den har sedan inrättandet underminerat den folkligt valda nationalförsamlingen. Efter ett val som uppvisade stora demokratiska

brister svors Nicolas Maduro in som president för ytterligare en mandatperiod i januari 2019. Valdeltagandet var rekordlångt och ledande oppositionskandidater förhindrades att ställa upp i valet. Som reaktion på Maduros illegitima installation utropade sig den demokratiskt valde talmannen för nationalförsamlingen, Juan Guaidó, till interimspresident med avsikt att kalla till nytt presidentval. Guaidó erkändes eller stöddes inom kort tid av ett femtiotal länder. Maduro har dock hållit sig kvar vid makten.

Omfattande demonstrationer har därefter genomförts, framför allt till stöd för Guaidó, men också i protest mot bristen på mat, varor och service. Demonstrationerna har vid flertalet tillfällen slagits ned med brutalt våld. Oppositionella har gripits och fängslats.

Regimens ekonomiska misskötsel och korruption har orsakat en akut humanitär och ekonomisk kris där hyperinflation leder till brist på mat, vatten, el och bränsle. En stor del av befolkningen lider av undernäring, vilket slår särskilt hårt mot barnen. Urfolken och afrovenezolanerna är särskilt drabbade av de sociala och ekonomiska ojämlikheterna i samhället. Till följd av krisen har uppskattningsvis 4,8 miljoner människor lämnat landet mellan 2014 och 2019. Enligt Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) finns indikationer på att de amerikanska ekonomiska sanktionerna ytterligare förvärrat den ekonomiska och humanitära krisen.

Kvinnor har drabbats hårt av den humanitära krisen. Det finns formellt skydd av kvinnors och barns rättigheter, men i praktiken förekommer diskriminering, våld, mord och sexuellt utnyttjande av såväl kvinnor som barn. Antalet tonårsgraviditeter och könsmotiverade mord på kvinnor har ökat kraftigt i krisens spår.

Det förekommer diskriminering och våld mot hbtq-personer av såväl polis som av andra myndigheter. Få brott baserade på sexuell läggning eller könsidentitet anmäls av rädsla för repressalier och straffriheten för den typen av brott är hög.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Venezuela kännetecknas av bristande rättssäkerhet, utbredd straffrihet och omfattande korruption inom den offentliga sektorn. Regimens politik har urholkat det demokratiska systemet och det rättsliga ramverket. Venezuela rankas sist på *World Justice Projects Rule of Law index*, plats 128 av 128 länder. I *Transparency Internationals index* över upplevd korruption rankas Venezuela på plats 173 av 180 länder. Korruption inom regimen har bidragit till social och ekonomisk instabilitet, samt försvagat rättsväsendet.

Enligt FN har majoriteten av de som fått sina mänskliga rättigheter kränkta upplevt svårigheter att få rättslig prövning och upprättelse. Många undviker att göra anmälningar av rädsla för repressalier. I de fall utredningarna görs är de sällan väl genomförda eller effektiva.

Åklagarmyndigheten har underlåtit att undersöka och åtala personer anklagade för brott mot de mänskliga rättigheterna och Ombudsmannen, *Defensoría del Pueblo*, har inte uttalat sig i flera uppmärksammade överträdelser de senaste åren.

Kvinnor som anmäler sexuella övergrepp och diskriminering rapporterar om hot och orättvis behandling från myndighetsföreträdare och rättsväsendet.

En kommissionen för sanning, rättvisa och fred (*Comisión de la Verdad, Justicia y Paz*) tillsattes 2017 för att utreda det politiska våldet under perioden 1999 till 2017. Kommissionen har beviljat stöd till 107 familjemedlemmar till 50 offer som dog under protester och demonstrationer 2017. Familjer uttryckte vid intervjuer med OHCHR att stödet upplevdes som ett sätt att köpa deras tystnad i avsaknad av ett opartiskt sanningssökande.

Rättssäkerhet

Lagen slår fast rätten till fria och rättvisa rättegångar med muntliga förhandlingar. En anklagad är enligt lagen oskyldig till dess att motsatsen har bevisats. Lagen fastställer även att den gripne ska informeras om grunden för anklagelsen omgående, kunna ansöka om 30 till 45 dagar för att förbereda sitt försvar samt ha rätt att kalla egna vittnen.

Civilsamhällsorganisationer rapporterar dock om grundläggande brister i rättssäkerheten. De erbjuder i vissa fall gratis advokatstöd.

Domstolssystemet präglas av ineffektivitet, bland annat på grund av överbelastning och korruption. Förseningar av rättegångar är vanligt förekommande.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Konstitutionen fastställer att domstolarna ska vara oberoende. Sedan regeringen genomförde ett politiskt övertagande av Högsta domstolen 2004 kan rättssystemet dock inte sägas vara oberoende. De senaste åren har rättssystemet politiserats och regimens inflytande ökat på alla nivåer. I december 2019 prövade Högsta domstolen ett mål mot fyra parlamentariker från oppositionen, som anklagades för förräderi och anstiftan till civilt uppror, efter att den regimkontrollerade nationella konstituerande församlingen upphävt deras immunitet.

Domar baseras inte objektivt på lagstiftningen, utan är ofta godtyckliga i linje med regimens politik. Regimtrogna domare och andra representanter för domstolväsendet har tillsatts löpande sedan 2010 för att överföra den dömande makten i regimens händer. Rättssystemet används som ett redskap mot oppositionen och Högsta domstolen har de senaste åren avkunnat ett flertal domar som ökat presidentens makt. Förändringarna har bland annat bestått i att tillåta säkerhetsstyrkor upplösa protester, att förhindra nyvalda oppositionella parlamentariker att tillträda i tjänst, samt upphäva en stor del av de lagar som antagits av den legitima nationalförsamlingen.

Straffrihet för kränkningar av de mänskliga rättigheterna är enligt civilsamhällsorganisationer norm i Venezuela. Flera faktorer bidrar till straffriheten, bland annat brist på säkerhetsstyrkors och militärens samarbete i utredningar, *de facto* immunitet för högre tjänstemän och avsaknaden av ett oberoende rättsväsende.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Presidenten och parlamentets ledamöter väljs i direkta val. Utöver den verkställande, lagstiftande och dömande makten finns den så kallade medborgerliga makten, *Poder Ciudadano*. Den är definierad i konstitutionen från 1999 och består av Riksåklagaren, Riksrevisorn och Ombudsmannen. Det civila samhället har grundlagsstadgad rätt att delta i parlamentets utnämning av dessa ämbeten. En femte instans är den nationella valmyndigheten som ansvarar för att garantera transparens i valprocesser och folkomröstningar. Parlamentet består 2019 av 167 ledamöter, varav 24 är kvinnor. Av regeringens 33 ministrar är åtta kvinnor. Författningen garanterar urfolken tre mandat i nationalförsamlingen.

I senaste parlamentsvalet 2015 vann oppositionskoalitionen *Mesa de la Unidad Democrática* (MUD) 112 mandat mot det socialistiska regimpartiets *Partido Socialista Unido de Venezuela* (PSUV) 55 mandat. Genom att valet i delstaten Amazonas ogiltigförklarades av regeringen förlorade oppositionen tre mandat. Därmed uppnådde oppositionen inte längre två tredjedelars majoritet i parlamentet, vilket krävs för att viktiga beslut, som exempelvis reformering av konstitutionen, ska kunna fattas.

Regimen och regimkontrollerade institutioner har de senaste åren accelererat erosionen av rättsstaten i landet och undergrävt de demokratiska institutionernas, inklusive nationalförsamlingens, inflytande. Flera av de lagar som antogs av oppositionsmajoriteten i parlamentet efter valframgången 2015, ogiltigförklarades av Högsta domstolen året därpå. 2017 tillsatte Maduroadministrationen en ny konstituerande församling, *Asamblea Nacional Constituyente* (ANC). Dess uppgift var att skriva en ny konstitution. Den har dock *de facto* fungerat som en parallell lagstiftande församling som underminerat nationalförsamlingens legitima roll som Venezuelas lagstiftande parlament.

Mandatperioden för presidenten är sex år. 2009 slopades den konstitutionella begränsningen för antal omval till presidentposten. I januari 2019 svors Maduro in som president för ytterligare en mandatperiod. Detta efter ett presidentval 2018 som uppvisade stora

demokratiska brister. Valet ifrågasattes av flera länder och internationella organisationer och kritiserades för att inte vara fria och rättvisa. Valdeltagandet uppmättes till rekordlåga 46 procent – att jämföra med nära 80 procent i valet 2013.

Enligt FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter OHCHR har repression mot oliktankande lett till en gradvis minskning av det demokratiska utrymmet. Bland annat förekommer en offentlig retorik med misskreditering och hot mot oliktankande, även från höga politiska företrädare. 2019 framtogs 22 parlamentsledamöter sin parlamentariska immunitet efter beslut från Högsta domstolen. Flera av dem åtalades för förräderi och konspiration, och de flesta såg sig tvingade att lämna landet.

Enligt *Human Rights Watch* har statligt anställda som uttryckt stöd för folkomröstningar om Chávez respektive Maduros presidentposter blivit avskedade. Flera källor, bland andra OHCHR och *Human Rights Watch* uppger att det förekommer att det statliga program som bidrar med mat och andra basvaror till subventionerade priser diskriminerar personer som är kritiska mot regimen.

Regeringen presenterade 2017 en civilmilitär säkerhetsplan som innebär en ökad militarisering av statliga institutioner och att civila medborgare ska användas för att samla in underrättelseinformation och genomföra vissa av försvarets uppgifter. Medier rapporterar att flera civila protestdeltagare ställts inför militärdomstolar, i strid mot konstitutionen. Flera institutioner inom säkerhetsapparaten, bland andra *Guardia Nacional Bolivariana* (GNB) och *Policía Nacional Bolivariana* (PNB), har kritiserats av såväl OHCHR som civilsamhället och oppositionella för överdriven våldsanvändning. Specialstyrkan, *Fuerzas de Acciones Especiales* (FAES), som skapades 2017 för att motverka organiserad brottslighet, har av OHCHR och *Human Rights Watch* anklagats för att ha genomfört flera utomrättsliga avrättningar. Enligt en rapport från Högkommissarien för mänskliga rättigheter 2019 uppges underrättelseorgan som *Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional* (SEBIN) och *Dirección General de Contrainteligencia Militar* (DGCIM) vara ansvariga för godtyckliga gripanden, våldtäkt och andra former av sexuellt och könsbaserat våld samt för tortyr av oppositionella och deras familjemedlemmar. Beväpnade medborgargarden med starka kopplingar till Maduroregimen utövar social

kontroll i samhället och stödjer säkerhetsstyrkor vid insatser mot bland annat demonstrationer.

Det civila samhällets utrymme

Nätverket CIVICUS som bevakar situationen för civilsamhället runt om i världen klassificerar situationen för civilsamhället i Venezuela som förtryckande. Under de stora nationella protesterna mot regimen som inleddes i januari 2019 dödades enligt CIVICUS minst 41 personer och fler än 900 personer greps på godtyckliga grunder. Regimen svarade med en överdriven våldsanvändning mot demonstranter, genomförde godtyckliga gripanden samt grep och trakasserade människorättsförsvarare och journalister. Organisationer som arbetar med humanitärt bistånd trakasseras av myndigheter och organisationernas kontor har i vissa fall utsatts för skadegörelse.

Efter besök från FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter i Caracas i juni 2019 angav OHCHR att flera av organisationerna som samarbetade med dem hotades av högt uppsatta venezolanska tjänstemän.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Antalet mord i landet är mycket högt. Organisationen *Observatorio Venezolano de Violencia* (OVV) uppskattar att antalet mord uppgick till cirka 16 500 under 2019, vilket motsvarar 60 mord per 100 000 invånare.

Myndigheterna redovisar inte uppgifter om utomrättsliga avrättningar, men enligt OHCHR var säkerhetsstyrkor ansvariga för 1 569 dödsfall mellan januari och maj 2019, samt för 5 287 dödsfall under 2018, varav en del skulle kunna utgöra utomrättsliga avrättningar. OHCHR konstaterade att majoriteten av de döda var unga män och att specialstyrkan FAES var främst ansvarig för dödsfallen. OHCHR har uppmanat regimen att upplösa FAES.

Undersökningskommissionen om Venezuela, tillsatt av FN:s råd för mänskliga rättigheter, har publicerat detaljerad information om 135 personer som gripits på godtyckliga grunder mellan 2014 och 2019. I de flesta av fallen hade personerna utsatts för tortyr eller förnedrande

behandling, inklusive elchocker, kvävning med plastpåsar över huvudet, skendränkning, slag, sexuellt eller könsbaserat våld eller hållits utan mat och vatten. Säkerhetsstyrkor och underrättelseorgan, såsom SEBIN och DGCIM, använder rutinmässigt sådana behandlingar för att få fram information. Enligt undersökningskommissionen brister myndigheterna i att undersöka rapporterade fall av tortyr, inklusive sexuellt och könsbaserat våld.

2019 registrerade civilsamhällesorganisationen *Provea* 40 anmälningar om tortyr som omfattade 574 offer. Det innebär en ökning på över 500 procent jämfört med motsvarande period 2018. Sannolikt finns ett mörkertal vad gäller förekomsten av tortyr. *Provea* uppgav också att 23 personer dog till följd av tortyren och majoriteten av de torterade var unga män.

Förhållandena i landets fängelser är svåra, med omfattande överbeläggning, utbrett grovt våld, uppror och bristfälligt utbildad fängelsepersonal. De intagnas tillgång till sanitet, livsmedel och sjukvård är undermålig. Organisationen *Observatorio Venezolano de Prisiones* (OVP) har rapporterat att det förekommer att kvinnliga fångar tvingas utföra sexuella tjänster som motprestation för att erhålla vissa rättigheter i fängelserna. Kvinnliga fångar utgör omkring sex procent av de intagna.

Medier och människorättsorganisationer rapporterar om människohandel, främst om kvinnor som utnyttjas sexuellt. Regimen rapporterar inte om utredningar, åtal eller domar i mål som rör människohandel.

Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades år 1863 i Venezuela.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Möjligheten att åtnjuta rätten till frihet och personlig säkerhet är kraftigt begränsad och frihetsberövanden på godtyckliga grunder är vanligt förekommande. Enligt civilsamhällesorganisationen *Foro Penal Venezolano* frihetsberövades minst 15 045 personer av politiska skäl

mellan 2014 och maj 2019. Enligt OHCHR utgjorde tvångsförsvinnanden 135 av de godtyckliga gripandena sedan 2014.

Minimiåldern för ungdomsfängelse är 14 år och för fängelse 18 år.

Det finns inga officiella in- och utresebegränsningar, men tillfälliga stängningar av landgränserna, den svåra ekonomiska situationen och minskningen av internationella flyg har försvårat förutsättningarna för venezolaner att lämna landet. Kostnaden för att beställa ett pass är mycket hög i jämförelse med medelinkomsten. Venezuelanska ambassader i utlandet tillhandahåller inte konsulär service, vilket bland annat fått till följd att många emigranter saknar möjlighet att förlänga sina utgångna pass.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfrihet garanteras i landets författning, men efterlevs inte i praktiken. Oberoende journalister arbetar i en svår kontext där de riskerar att gripas, hotas eller skadas på grund av sitt arbete. De flesta av landets oberoende tidningar hade enligt organisationen *Freedom House* stängts ned eller övergått till enbart digitala utgåvor i slutet 2019.

Venezuela rankas på *World Press Freedom Index* på plats 147 av 180 länder 2019.

Enligt Reportrar utan gränser (RSF) har situationen för journalister försämrats sedan den politiska och ekonomiska krisen inleddes 2016. Maduroregimen försöker tysta oberoende medier och kontrollera nyhetsrapportering. Regimen hänvisar till "ett mediekrig" i syfte att misskreditera kritik som riktas mot regimen i nationell och internationell media. Trakasserier mot oberoende medier har intensifierats sedan 2017 och RSF registrerade ett rekordhøgt antal godtyckliga arresteringar och våld mot journalister och mediearbetare 2019. Regimen beordrar telekommunikationskommissionen, *Conatel*, att blockera webbplatser som ifrågasätter myndigheterna, till exempel fristående nyhetssajter. Det är inte möjligt att överklaga besluten. Kommissionen blockerar också tillfälligt sociala medier som Facebook, till exempel när nationalförsamlingens talman Juan Guaidós tal sänds live på Facebook. Regimen använder frekvent statliga kommunikationskanaler för att lyfta fram sitt politiska program.

Lagar om ärekränkning gör det straffbart att förolämpa regeringsföreträdare och tjänstemän. 2017 antog den regimkontrollerade konstituerande församlingen en lag mot spridning av hat, *Ley contra el Odio*. Enligt lagen kan informationsspridning klassad som "intolerant" straffas med böter eller fängelse i upp till 20 år. Sedan lagen implementerades har flera privatpersoner, tjänstemän och journalister gripits och förhörts för påstådd spridning av hat, i några fall gällande kritik mot presidenten.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Förenings- och församlingsfriheten garanteras i landets författning samtidigt som personer som demonstrerar kan åtalas för allvarliga brott med anledning av demonstrationerna under flera lagar.

Människorättsorganisationer har rapporterat att såväl förenings- som församlingsfriheten i ökande grad har kringskurits de senaste åren. Demonstrationer mot Maduros styre slås regelbundet ned av polis och säkerhetsstyrkor, eller andra väpnade grupper med kopplingar till regimen.

Enligt civilsamhällesorganisationer genomfördes 16 439 protester i landet 2019, till stöd för nationalförsamlingens talman Juan Guaidó eller emot den ekonomiska och sociala situationen. Flera leddes av lärare och personal inom sjukvård eller industri i protest mot svåra arbetsförhållanden och brister på utrustning och material. Protesterna möttes av polis och regimtrogna, ofta beväpnade medborgargarden, så kallade "*colectivos*". Människorättsorganisationer rapporterar om flera döda. *Amnesty International* registrerade 770 godtyckliga gripanden av demonstranter under en dag i januari 2019.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfrihet garanteras i landets författning. Det förekommer dock spänningar mellan regimen och den romersk-katolska kyrkan. Enligt civilsamhällesorganisationer är regimens relation till det judiska samfundet också tidvis ansträngd. Evangeliska grupper uppger sig ha mottagit hot och trakasserier från regimen.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Venezuela har ratificerat den internationella arbetsorganisationens (ILO:s) åtta centrala konventioner. I vissa fall står dessa konventioner i konflikt med nationell arbetslagstiftning. Diskriminering i arbetslivet på grund av politiska åsikter förekommer. Författningen begränsar strejkrätten och föreskriver fängelsestraff på mellan fem och tio år för den som startar en konflikt inom statligt ägda basindustrier.

OHCHR fördömde 2019 det faktum att fackföreningsledaren Ruben Gonzalez ställts inför rätta och dömts till fängelse i militärdomstol på grund av sitt engagemang för fackliga rättigheter.

Venezuela placeras på Internationella fackliga samorganisationens (ITUC) *Global Rights Index* 2019 på kategori fyra av fem vad gäller efterlevnad av fackliga rättigheter, vilket motsvarar ”systematiska övergrepp av de fackliga rättigheterna”. I den rapport som ILO:s undersökningskommission för att granska klagomål mot regimen presenterade 2019 rekommenderades Venezuela bland annat att ”omedelbart upphöra med alla våldshandlingar, hot, förföljelse, stigmatisering eller någon annan form av aggression mot arbetsgivar- och arbetarorganisationer som inte stöder regeringen”.

Tvångsarbete är förbjudet enligt lag, men lagen fastställer endast straff för barns tvångsarbete. Barnarbete är i de flesta fall förbjudet men i förekommande fall tydligt reglerat. Barnarbete förekommer inom jordbruket, gatuförsäljning, hemhjälp och i små- och medelstora företag.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Bristerna på material, mediciner och utbildad personal inom vården är betydande och har ökat de senaste åren, visar en studie från människorättsorganisationen *Cecodap*. Bristerna inom vården drabbar hela befolkningen, men allra mest utsatta är de som lever i fattigdom och som saknar möjlighet att söka vård utomlands. Bristen på vaccin hämmar tidigare effektiva vaccinationsprogram och smittsamma sjukdomar ökar i omfattning. Flera stora utbrott av infektionssjukdomar har inträffat,

inklusive mässling, difteri och malaria då förebyggande program har avbrutits och sanitära tillstånd försämrats.

Venezuelas farmaceutiska federation varnade 2017 för att medicinbristen uppgick till 85 procent av behovet. Mellan november 2018 och februari 2019 dog över 1 500 personer på grund av brist på sjukhusmaterial, enligt den nationella sjukhusundersökningen *Encuesta Nacional de Hospitales*.

2017 offentliggjorde hälsoministern officiella data som visade att mödradödligheten hade ökat med 65 procent och spädbarnsdödligheten med 30 procent 2016 jämfört med året innan. Ministern avskedades tre dagar senare.

Rätten till utbildning

Grundläggande utbildning är obligatorisk och avgiftsfri, men familjer måste själv bekosta skolböcker och skoluniform.

Kvaliteten på den offentliga utbildningen uppvisar brister. Den ekonomiska krisen i landet har fått många lärare att lämna det lågbetalda yrket, en del för att emigrera.

EU:s kontor för humanitärt bistånd (ECHO) uppger att situationen i skolorna förvärrats väsentligt under den ekonomiska krisen och att mellan 50 och 60 procent av barnen i åldrarna tre till sjutton år slutade skolan i förtid på grund av brist på mat, vatten, kläder, transport eller lärare. I några av gränsstaterna uppgick skolavhoppet till 80 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Efter att Hugo Chávez tillträdde som president 1999 genomfördes satsningar på sociala program vilka var av stor betydelse för att minska fattigdomen, förbättra tillgången till hälsovård och ge utbildning till tidigare marginaliserade grupper. Sedan år 2011 har fattigdomen dock ökat dramatiskt. Enligt undersökningen om venezolaners levnadsvillkor, *Encuesta sobre Condiciones de Vida* (ENCOVI), levde ca 96 procent av hushållen i fattigdom, 61 procent i extrem fattigdom och drygt 93 procent av hushållen hade bristande tillgång till mat 2019. Hyperinflation och brist på livsmedel och andra väsentliga förnödenheter har påtagligt förvärrat livssituationen för en stor del av befolkningen.

Venezuelas oljeindustri och matproduktion var i kris redan före USA:s sektoriella sanktioner infördes, men de senaste amerikanska ekonomiska sanktionerna bedöms av OHCHR ha bidragit till att ytterligare förvärra den ekonomiska och humanitära krisen.

Venezuela rankas på plats 96 av 189 länder på UNDP:s index över mänsklig utveckling.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Det juridiska ramverket till skydd för kvinnors rättigheter vad gäller bland annat våld, sexuella övergrepp, diskriminering och människohandel är i stort tillfredställande. Ett trettioital domstolar är specialiserade på könsbaserat våld och lokala polisstationer ska enligt lag ha särskilda kvinnoenheter. I praktiken kränks dock kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter frekvent.

Den humanitära och ekonomiska krisen har drabbat kvinnor särskilt hårt, inklusive deras åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Enligt civilsamhällesorganisationen *Girls Globe* har krisen försämrat tillgången till mödra- och barnhälsovård och ökat förekomsten av sexuellt och könsbaserat våld. Bristerna i sjukvården orsakar till exempel brist på preventivmedel, vilket lett till att antalet ungdomsgraviditeter ökat.

Venezuela är ett patriarkalt samhälle och våld i nära relationer och sexuella trakasserier är utbredda problem i samhället. Få förövare döms. Enligt civilsamhällesorganisationer har antalet mord på kvinnor till följd av våld i nära relationer de senaste åren ökat kraftigt, trots att befolkningen minskat till följd av att många flytt landet.

Människohandel förekommer, enligt uppgifter från flera civilsamhällesorganisationer men bristande information gör det svårt att avgöra dess omfattning. Kvinnor och flickor och pojkar transporteras in och ut, samt runt i landet i syfte att utnyttjas för sexuell exploatering eller tvångsarbete.

Abort är endast tillåtet om graviditeten innebär fara för kvinnans liv. Olagliga aborter förekommer dock trots risk för fängelse på mellan sex månader och tre år. Den som utför ingreppet kan dömas till fängelse i upp till tre år.

Barnets rättigheter

Enligt FN är cirka 35 procent av befolkningen 19 år eller yngre. Statens tidigare sociala satsningar har delvis kommit barn till godo. Det senaste årtiondets reformer har enligt Unicef skapat ett gott legalt skydd för barn och det finns en särskild ombudsman för barn och ungdomar. I praktiken finns dock betydande utmaningar när det gäller barns åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Fattigdomen i landet inverkar negativt på många barns levnadsvillkor.

Den höga våldsnivån i samhället påverkar också barns och ungdomars livssituation. Mord är enligt Unicef den vanligaste dödsorsaken bland pojkar mellan 15 och 19 år. FN:s kommitté för barnets rättigheter rapporterar att minderåriga hålls fängslade under bristfälliga förhållanden och att det finns uppgifter om utomrättsliga avrättningar av barn. Vidare förekommer det att gatubarn utsätts för våld av polisen.

Människorättsorganisationen *Observatorio Venezolano de Violencia* (OVV) rapporterar om 1 120 våldsamma dödsfall bland minderåriga under 2019. Bland dödsfallen ryms 425 mord, 68 dödsfall på grund av ”motstånd mot myndigheter” och 88 självmord medan övriga dödsfall inte är kategoriserade. OVV bedömer att de verkliga siffrorna är högre. Mordoffren var i 76 procent av fallen mellan 12 och 17 år. I kategorin ”motstånd mot myndigheter” var siffran 98 procent i samma åldersspann.

Venezuela har enligt FN:s befolkningsfond, UNFPA, bland den högsta andelen tonårsgraviteter i Latinamerika. Enligt OHCHR har tonårsgraviteterna ökat med 65 procent sedan 2015. Mödradödligheten är hög bland tonåringar och många unga avlider till följd av olagliga aborter. Minimialdern för giftemål är 14 år för flickor och 16 år för pojkar.

Venezuela har ett totalförbud mot barnaga, som omfattar alla former av fysisk eller förnedrande bestraffning, såväl i hemmet som i skolan. Trots förbudet förekommer äga i många hem.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Författningen stadgar urfolks och minoriteters rättigheter och garanterar urfolken tre mandat i nationalförsamlingen. Etniska gruppers rätt till kulturarv, territorier, utbildning, språk, religion och medicinsk praxis erkänns genom lag, och det finns ett förbud mot rasdiskriminering. Landet har ett ministerium för urfolksfrågor samt en ombudsman för urfolk.

I Venezuela lever 35 urfolk och de utgör cirka tre procent av landets befolkning. Många av dem lever i geografiskt perifera områden och de saknar ofta tillgång till hälso- och sjukvård och utbildning. Sämre hälsa, undernäring hos barn, spädbarnsdödlighet och dödlighet till följd av botliga sjukdomar är vanligare bland urfolken än resten av befolkningen.

Lokala myndigheter tar sällan hänsyn till urfolkens intressen när beslutas som påverkar deras mark, kulturer, traditioner eller fördelningen av naturresurser. Kollektiv äganderätt av mark har tilldelats urfolk endast i ett fåtal fall. Utbildningssystemet saknar undervisning på minoritetsspråk. Statliga satsningar för att bevara urfolkens språk, kultur och traditioner saknas.

Rätten till självbestämmande över mark är en av de viktigaste frågorna för urfolken. Venezuelas ekonomiska modell, till stor del baserad på utvinning av naturresurser, står inte sällan i motsättning till urfolkens kollektiva intressen när det gäller mark och miljö.

Under de senaste årens tilltagande ekonomiska kris har den informella gruvbrytningen ökat snabbt. Den är särskilt koncentrerad till det geografiska området "Arco Minero del Orinoco" som löper över de centrala delarna av landet. Civilsamhällesföreträdare har bestridit regimen påståande att urfolken ska ha konsulterats innan gruvdriften implementerades i området. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter har rapporterat om omfattande arbetskraftsexploatering av

urfolk som har sin traditionella hemvist i området, och om barnarbete, sexuellt utnyttjande och människohandel.

Information och statistik om afrovenezolaners situation är bristfällig, något som FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering har kritiserat staten för. Afrovenezolanerna är liksom urfolken särskilt drabbade av de sociala och ekonomiska ojämlikheterna i samhället.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Författningen garanterar jämlikhet inför lagen. Den förbjuder diskriminering på grund av kön, men inte diskriminering på grund av på sexuell läggning och könsidentitet. Enligt en dom i Högsta domstolen är diskriminering grund av på sexuell läggning inte tillåtet, men domen åberopas enligt civilsamhällesorganisationer sällan. Det förekommer diskriminering och våld av såväl polis som av andra myndigheter mot hbtq-personer. Media rapporterar om godtyckliga arresteringar av hbtq-personer, vilka ibland skett med hänvisning till brottet "morallöshet". Få personer som utsätts för brott baserat på sexuell läggning eller könsidentitet anmäler brotten, ofta av rädsla för repressalier. Straffriheten för den typen av brott är hög.

Venezuelansk lag erkänner inte samkönade äktenskap eller partnerskap. Det är heller inte möjligt att registrera samkönade äktenskap eller partnerskap som ingåtts utomlands. Lagstiftningen får bland annat till följd, att personer i samkönade par inte accepteras som förmånstagare till sin partner i socialförsäkringssystem och att adoptioner endast tillåts för heterosexuella par. Transpersoner saknar möjlighet att korrigera sitt juridiska kön.

Det finns ingen nationell politik för att främja hbtq-personer åtnjutande av mänskliga rättigheter. Det finns ett femtontal mindre hbtq-organisationer spridda över landet. Enligt dem är det svårt att driva frågor om hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Den humanitära, politiska och ekonomiska krisen samt situationen för de mänskliga rättigheterna har tvingat miljontals människor att lämna

Venezuela de senaste fem åren. FN:s flyktingorgan, UNHCR, uppgav i december 2019 att sedan 2014 hade 4,8 miljoner venezolaner lämnat landet vilket utgör cirka 14 procent av befolkningen. Sannolikt är siffran högre, då många migranter inte registrerats. Merparten har sökt sig till grannländerna i Sydamerika, framförallt Colombia, Peru, Chile och Ecuador. Över 600 000 har formellt sökt asyl bland annat i Peru, Brasilien och USA. Många venezolaner migrerar inom landet, bland annat till storstäderna.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Författningen förbjuder diskriminering på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. En lag reglerar rättigheter för personer med funktionsnedsättning, bland annat inom områdena utbildning, vård och arbetsmarknad. Lagen innehåller bestämmelser om kvotering inom offentlig och privata sektor, vilka dock inte efterlevs i praktiken. En myndighet ansvarar för frågor som rör personer med funktionsnedsättning.

Trots det formella skyddet förekommer emellertid diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Rullstolsburna personer har begränsad tillgång till offentliga transporter och ramper saknas generellt. Lagen kräver att alla nybyggda och renoverade allmänna byggnader och parker ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Regimen har dock inte verkat för att implementera lagen, informera allmänheten eller motarbeta sociala fördomar som finns mot personer med funktionsnedsättning.

Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) lever omkring 4,5 miljoner personer med någon funktionsnedsättning, i Venezuela vilket motsvarar cirka 15 procent av befolkningen.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Venezuela

Sverige har inget bilateralt utvecklingssamarbete med Venezuela och det finns inga svenska civilsamhällesorganisationer på plats. I några fall når utvecklingssamarbete genom Sidas globala strategier och stöd från andra svenska bisändsaktörer organisationer i landet. Svenskt stöd till den humanitära responsen för att motverka krisens effekter, i Venezuela och regionalt, uppgick 2019 till cirka 150 miljoner kronor.

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Venezuela. Sverige har ett honorärt generalkonsulat i Caracas och ett honorärkonsulat i Porlamar. Sverige är också del av den internationella kontaktgruppen för Venezuela, ICG, där ett antal europeiska och latinamerikanska länder deltar. Sedan 2018 har Sverige haft ett särskilt sändebud för att stödja en förhandlad politisk lösning på krisen i Venezuela.

Europeiska kommissionen bedriver utvecklingssamarbete i Venezuela genom regionala samarbeten inriktade på bland annat hållbar utveckling och klimatförändringar samt främjande av högre utbildning och forskning. Inom ramen för bilateralt samarbete har kommissionen två prioriterade tematiska områden; ett program för civilsamhällesorganisationer och lokala myndigheter i Venezuela; samt ett europeiskt initiativ för demokrati och mänskliga rättigheter.

Några FN-organ har kontor i Venezuela, bland annat UNDP, UNFPA och Unicef. UNDP:s verksamhet främjar bland annat projekt som syftar till att utrota fattigdom samt att öka jämställdheten. Även UNHCR är verksamma i landet.

I juni 2019 kunde FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Michelle Bachelet, besöka Caracas i det första officiella besöket någonsin av en högkommissarie för mänskliga rättigheter. I septemeber samma år skrev OHCHR och Venezuelas utrikesminister under en avsiktsförklaring som bland annat ger MR-kontoret möjlighet att ha två personer på plats, samt genomföra besök i hela landet, inklusive till

fängelser. Överenskommelsen gäller i ett år från och med påskriften och etablerar nio samarbetsområden med statliga institutioner och samarbete med FN-systemet i landet.

FN:s råd för mänskliga rättigheter etablerade en oberoende utredning, *Independent International Fact Finding Mission*, i Venezuela genom antagandet av resolutioner 42/45 vid 42:a sessionen i september 2019. Utredningen skulle bedöma påstådda kränkningar av de mänskliga rättigheterna

I februari 2018 tillkännagav Internationella brottmålsdomstolens (ICC) åklagare inledandet av en förundersökning om tillräcklig grund för åtal i Venezuela. Förundersökningen ska analysera påstådda brott i samband med demonstrationer sedan april 2017, i synnerhet övervåld för att skingra demonstranter samt arresteringar av oppositionsmedlemmar och övergrepp på dessa i häktet.

Venezuela granskades i FN:s universella granskningsmekanism *Universal Periodic Review* (UPR) senast 2016. Sverige rekommenderade Venezuela att verka för att minska mordfrekvensen i landet, att vidta åtgärder mot straffrihet och stoppa säkerhetsstyrkors övergrepp samt att säkerställa samarbetet med internationella aktörer för att hantera situationen för livsmedelsosäkerhet och folkhälsa i landet. Dessa rekommendationer noterades av Venezuela. Sveriges rekommendation att garantera rätten till fredliga demonstrationer och yttrandefrihet i enlighet med internationella standarder accepterades av Venezuela.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter (*American Convention on Human Rights*, ACHR), ratificerades år 1977 men Venezuela drog sig ur 2013.

Interamerikanska konventionen för förebyggande och bestraffning av tortyr (*Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*) ratificerades år 1991.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga, bestraffa och eliminera våld mot kvinnor (*Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*) ratificerades år 1995.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (IACHR) jurisdiktion, accepterades år 1981.